

Кметь Інна Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННІ № 2 НАВС, кандидат юридичних наук, доцент **Климчук М.П.**

ПРИЙНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ СЛІДЧИМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У теорії права побутує думка, що будь-який правозастосовний процес завершується стадією прийняття рішення та доведенням його змісту до відома зацікавлених осіб [1, с. 137]. Фактично йдеться про визначення того, як треба діяти в конкретному випадку, якому варіанту поведінки надати перевагу, щоб досягти поставленої мети [2, с. 23–24]. Слід зазначити, що об'єктивно існуючі особливості кримінальної процесуальної діяльності зумовлюють необхідність врахування специфічних рис, притаманних рішенням слідчого.

Уповноважені органи провадять діяльність із розслідування кримінальних правопорушень у межах повноважень суб'єктів кримінального процесу відповідно до процесуальної форми шляхом здійснення процесуальних дій. Така діяльність супроводжується прийняттям певних рішень і оформленням їх у вигляді кримінальних процесуальних документів. Саме їх аналізують суб'єкти кримінального процесу на всіх стадіях судочинства з метою формулювання висновків про доведення вини особи в учиненні злочину [3, с. 57].

Діяльність слідчого із застосування норм кримінального процесуального права передбачає різноманітні дії, у т. ч. прийняття рішень, які породжують певні юридично значущі наслідки, та є різними за своїм характером і функціональним призначенням, у сукупності спрямовані на реалізацію завдань кримінального провадження.

Чіткий розподіл функцій між слідчим та іншими учасниками кримінального провадження, їх офіційний характер викликають потребу у відповідних засобах закріплення результатів діяльності слідчого. Такими зазвичай є його різноманітні процесуальні акти – документи, рішення, які стосуються кримінального провадження та адресовані конкретному суб'єкту. Процесуальні акти-документи,

рішення слідчого визначають динаміку кримінального провадження, рух досудового розслідування до підсумкового встановлення його юридичних наслідків. Таким чином, усі дії слідчого щодо здійснення кримінального провадження підлягають формалізації у відповідних процесуальних актах – документах, рішеннях офіційного характеру. Виконуючи функцію юридичного факту, вони слугують специфічною підставою виникнення, зміни або припинення конкретних кримінальних процесуальних відносин [4, с. 879].

Поділяємо точку зору А.Б. Соловйова, що процесуальне рішення слідчого є реалізацією його повноважень, необхідним елементом його процесуальної діяльності, сутність якого полягає в обранні з-поміж визначених законом альтернативних цілей і засобів тих, які впливають із встановлених на момент прийняття рішення фактичних даних, висловлюють владне волевиявлення слідчого, спрямовані на виконання завдань розслідування та представлені у формі правового акту, тобто є правовим рішенням [5, с. 227]. Саме наявні в арсеналі слідчого докази зобов'язують його прийняти як одне з альтернативних процесуальних рішень. І лише воно має бути визнане єдино правильним у цій ситуації, а інші – необґрунтованими [6, с. 78–79].

Процесуальні рішення можуть підсумовувати певний обсяг процесуальної діяльності (рішення про закриття кримінального провадження) або бути підставою для здійснення процесуальних дій (рішення про проведення обшуку). Ці рішення вправі ухвалювати учасники кримінального провадження, наділені владними повноваженнями (з боку обвинувачення та суду) [7, с. 25].

Отже, можна стверджувати, що рішеннями слідчого є індивідуальні правові акти, у яких слідчий як суб'єкт кримінального провадження в межах своїх повноважень у визначеному кримінальним процесуальним законом порядку, на підставі закону та встановлених обставин формулює владні приписи, спрямовані на виконання завдань кримінального провадження. У рішеннях слідчого формалізуються його повноваження, що становлять основу його кримінальної процесуальної компетенції. Процесуальні рішення слідчого: становлять акти застосування норм права; мають правовий характер і соціальне значення; спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження; покликані вирішувати процесуально-правові питання, які виникають у конкретному кримінальному провадженні. Ці рішення приймає слідчий як спеціально уповноважена на те посадова особа (одноосібно або за участі прокурора, слідчого судді), дотримуючись встановленої кримінальним процесуальним законодавством форми.

У чинному КПК України визначено рішення, які приймає слідчий, серед яких: вимога (п. 3 ч. 7 ст. 42); розпорядження (п. 3 ч. 7 ст. 42); доручення (п. 3 ч. 2 ст. 40, ч. 1 ст. 69); постанова (ч. 3 ст. 110); повідомлення (ст. 111); виклик (ст. 133); обвинувальний акт (ст. 291); клопотання (п. 5 ч. 2 ст. 40, ч. 4 ст. 176, ст. 292); запит про міжнародну правову допомогу (ст. 551); прохання про тимчасову передачу особи (ч. 1 ст. 565) [8] тощо.

Відповідно до КПК України, слідчий уповноважений приймати рішення щодо: початку досудового розслідування (п. 1 ч. 2 ст. 40); проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій (п. 2 ч. 2 ст. 40); доручення проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам (п. 3 ч. 2 ст. 40); звернення за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій (п. 5 ч. 2 ст. 40); повідомлення особі про підозру (п. 6 ч. 2 ст. 40); закриття кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 40) [8] тощо.

Приймаючи будь-яке рішення, слідчий має враховувати особливості як предмета обґрунтування, так і його меж, зокрема зважати на функціональне призначення відповідного акту й тих конкретних життєвих обставин, на врегулювання яких він спрямований. Аналізуючи такі обставини, прокурор, слідчий суддя зможуть установити достатність (недостатність або надмірність) обґрунтування конкретного рішення, а отже, з'ясувати законність і обґрунтованість його прийняття.

Крім підсумкових рішень, під час кримінальної процесуальної діяльності слідчий приймає чимало поточних процесуальних рішень, з-поміж яких вирізняються рішення, означені достатнім рівнем доведеності (приміром, щодо повідомлення про підозру), та рішення, фактичні підстави для яких не потребують такого рівня доведеності (наприклад, про застосування відповідного запобіжного заходу). Прийняття або ухвалення таких рішень ще не означає наявності остаточних висновків у кримінальному провадженні.

Рішення про провадження слідчих (розшукових) дій, юридичною підставою для яких є санкція прокурора або ухвала слідчого судді, зокрема про застосування окремих заходів із забезпечення кримінального провадження, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, обшуку тощо, одночасно здебільшого є також і тактичними, оскільки передбачають вибір слідчим способу встановлення обставин, що належать до предмета доказування.

Насамкінець зазначимо, що процесуальні рішення слідчого забезпечують реалізацію його повноважень, опосередковують покладені на нього функції. Усі вони спрямовані на виконання завдань кримінального провадження щодо захисту особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження. Необхідною умовою прийняття раціональних тактичних і процесуальних рішень є врахування та правильна оцінка ситуації в конкретному кримінальному провадженні з урахуванням слідчої ситуації та перспектив її розвитку.

Список використаних джерел

1. Тарханов И. А. Юридическая квалификация: понятие и место в правоприменительном процессе. *Российский юридический журнал*. 2012. №3. С. 130–140.
2. Тихомиров Ю. А. *Управленческое решение*. М.: Наука, 1972. 288 с.
3. Басиста І. В. Процесуальні рішення слідчого, що виражаються у формі постанови: окремі проблемні аспекти. *Криміналістичний вісник*. 2012. №1 (17). С. 56–62.
4. Марочкін О. І. Процесуальні рішення слідчого як вираження його кримінальних процесуальних функцій. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–21 листопада 2013 р.). Харків: Нац. акад. прав. наук України, 2013. С. 876–880.
5. Соловьев А. Б. *Получение и использование доказательств на предварительном следствии*: монография. М.: Юрлитинформ, 2012. 256 с.
6. Groshewiy Ю. М., Stakhivskiy С. М. Докази та доказування в кримінальному процесі: наук.-практ. посіб. Київ: КНТ, 2006. 272 с.
7. Лобойко Л. М. *Кримінальний процес: підручник*. Київ: Істина, 2014. 432 с.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499>. (Дата звернення 02.05.2019 р.).